

12. Об утверждении конспектов преподавания наук в Киевском университете в 1836-1837 гг. и о доставлении этих конспектов в Министерство, 19 июля – 23 ноября 1836 г. // Центральный державний історичний архів України в м. Києві. – Ф. 707. – Оп. 1 – Спр. 998 – Арк. 1-33.
13. О занятиях казеннокоштных студентов университета Св. Владимира, 1840 г. // Центральный державний історичний архів України в м. Києві. – Ф. 707. – Оп. 6 – Спр. 228. – Арк. 1-2.
14. О составлении подробной инструкции о распределении занятий казеннокоштных студентов 1 и 2 отделения философского факультета Университета на основании § 77 проекта устава, 16 сентября 1836 г. – 20 января 1837 г. // Центральный державний історичний архів України в м. Києві. – Ф. 707. – Оп. 3. – Спр. 10. – Арк. 1-10.
15. Педагогические занятия, 1839 г. // Центральный державний історичний архів України в м. Києві. – Ф. 707. – Оп. 37. – Спр. 21. – Арк. 1-88.
16. Практические занятия учительских стипендиатов, 1837 г. – Центральный державний історичний архів України в м. Києві – Ф. 707. – Оп. 218. – Спр. 26. – Арк. 1-57.
17. Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя; ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. – 420 с.
18. Устав и штаты гимназии князя Безбородько, 1825 г. // Центральный державний історичний архів України в м. Києві. – Ф. 2162. – Оп. 1. – Спр. 419. – Арк. 1-17.

Аль-Батран Халед, ОНЮА

КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІСЛАМСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

В статье рассмотрены основные цели и задачи Организации Исламская конференция. Проанализированы ее структура, компетенция и порядок деятельности.

In the article main aims and tasks of Organization of the Islamic Conference. Its structure, jurisdiction and order of activity is analysed.

Організація Ісламська конференція (ОІК) – це одна з найбільш крупних міжнародних міжурядових організацій з розвиненою системою органів і широкою компетенцією. З 57 держав – членів ОІК лише в 28 державах іслам визнаний державною або офіційною релігією, а в 18 державах мусульмани складають впливову

меншість. Таким чином, критерій релігійної спільності не стільки обмежує, скільки розширює склад членів ОІК в порівнянні з іншими подібними організаціями, членство в яких ґрунтується на географічній ознаці.

ОІК вдається поєднувати широке представництво з розвинутою системою органів, що дозволяє ряду експертів характеризувати ОІК як міні-ООН. Міжрегіональний (міжконтинентальний) статус ОІК, в якій представлені держави чотирьох континентів, визначає кількісний і якісний рівень проблем, що входять у сферу діяльності ОІК та набувають довгостроково-стратегічний характер, що робить міжнародно-правове дослідження діяльності ОІК особливо актуальним.

У роботі широко використовувалися праці найвидатніших радянських і російських учених, що досліджували теоретичні проблеми міжнародного права і проблеми міжнародних організацій (А. Я. Капустіна, Т. М. Ковальової, І. І. Лукашука, С. Ю. Марочкіна, С. А. Малініна, Е. Л. Шибаєвої, Л. М. Ентіна та інших авторів).

Велику увагу автора привернули дослідження видатних зарубіжних учених, присвячені безпосередньо Організації Ісламська конференція, сучасним проблемам міжнародних організацій і Ісламському банку розвитку (М. С. Афіфія, В. Аз-Захилія, Е. Х. Аречаги, Би. Люіса, А. А. Мухаммада та інших авторів).

Мета статті полягає в комплексному аналізі діяльності ОІК на сучасному етапі розвитку з точки зору її загальної і спеціальної компетенції. Як відомо, кожна міжнародна організація народжується на основі свого власного засновницького акту. Отже, вона має своє "індивідуальне обличчя", лише їй властиві цілі, функції, повноваження і т. д.

ОІК, як будь-яка інша міжнародна організація створювалася ісламськими державами для виконання конкретних цілей і завдань. Для цього вона була наділена певною компетенцією, яка фіксувалася в Статуті ОІК. Діяльність організації носитиме правомірний характер в тому випадку, якщо вона здійснюється відповідно до компетенції організації. Компетенція міжнародної організації виявляється в компетенції її органів. Відомо, що поняття "компетенція" визначається як сукупність прав і обов'язків.

У внутрішньому праві під компетенцією органів держави розуміється сфера проблем, круг питань, якими органу держави належить займатися, а також повноваження, що надаються державному органу для виконання покладених на нього завдань.

У міжнародно-правовій літературі мають місце різні точки зору з питання поняття компетенції міжнародної організації.

Як відзначає Є. Л. Шибаєва, “найбільш чітко і повне визначення поняття компетенції міжнародних організацій дане Р. І. Тункиним, який підкреслив, що “... необхідно розрізняти два аспекти компетенції міжнародної організації і її органів: наочну компетенцію, що визначає сферу питань, що підлягають веденню організації, і юрисдикційну компетенцію, що визначає юридичну силу актів організації з окремих питань, що входять в її наочну компетенцію”.

Держави передають у ведення міжнародної організації певне коло питань, з яких до цього відношення між ними мали безпосередній двосторонній або багатосторонній характер. Будучи закріплено в юридичному акті, це коло питань і стає наочною компетенцією міжнародної організації. При цьому держави не лише визначають компетенцію організації, але і домовляються про розподіл її між органами міжнародної організації. Згідно ст. 4 Статуту, “Конференція глав держав і урядів, як найвищий орган ОІК, збирається, коли цього вимагають інтереси ісламської нації для розгляду первинних проблем ісламського світу і координації політики організації в цих цілях”.

ОІК, як будь-яка інша міжнародна організація створювалася ісламськими державами для виконання конкретних цілей і завдань. Для цього вона була наділена певною компетенцією, яка фіксувалася у Статуті ОІК. Діяльність організації носитиме правомірний характер в тому випадку, якщо вона здійснюється відповідно до компетенції організації. Компетенція міжнародної організації виявляється в компетенції її органів.

У внутрішньому праві під компетенцією органів держави розуміється сфера проблем, коло питань, якими органу держави належить займатися, а також повноваження, що надаються державному органу для виконання покладених на нього завдань. Наочна компетенція, як один з елементів компетенції міжнародної організації, пов’язана з поняттям внутрішніх справ держави. Так, в п. 7 ст. 2 Статуту ООН спеціально вказується на недопустимість втручання ООН “... у справи, що по суті входять у внутрішню компетенцію будь-якої держави”.

У п. 2 ч. 2 ст. 2 Статуту ОІК, також говориться, що “пошана права на самовизначення і невтручання у внутрішні справи держав-членів” основний принцип діяльності ОІК.

В той же час ООН з дотриманням відповідної, передбаченої її Статутом процедури може втручатися не у внутрішні справи держави, а в спори або в ситуації, які з точки зору ООН можуть створювати загрозу миру, або порушили його. Що стосується ОІК, то навіть в цих випадках її Статут не передбачає втручання у внутрішні справи держав, оскільки допускається лише обговорення ситуації і прийняття резолюцій.

Другим елементом, що складає поняття компетенції міжнародної організації, є юрисдикційна компетенція, що визначає юридичну силу актів організації з окремих питань, що входять в її наочну компетенцію. Слід зауважити, що "... питання про компетенцію міжнародної організації виявилось одним з актуальних в міжнародній практиці і дискусійним в науці міжнародного права".

Чітке визначення кордонів діяльності міжнародної організації в цілому і кожного її органу окремо сприяє успішному функціонуванню міжнародної організації і забезпечує правомірність постанов, що приймаються органами, оскільки останні не можуть виходити за межі компетенції, встановленої засновницьким актом організації.

Слід зазначити, що структури ОІК далеко не прості. У зв'язку з цим особливо необхідне розмежування компетенції органів ОІК і оптимізація їх взаємин. На відміну від Генеральної Асамблеї ООН, Конференція глав держав і урядів ОІК, як її головний орган, уповноважена вирішувати будь-які питання, передбачені Статутом ОІК.

Взаємини Конференції глав держав і урядів з іншими головними органами ОІК, окрім міжнародного ісламського суду, звичайно, значно простіше, оскільки всі вони працюють під керівництвом найвищого органу.

Найвищим органом ОІК є Конференція глав держав і урядів. Вона проводиться один раз на три роки, але інколи і частіше, якщо цього вимагають інтереси "ісламської нації", і потрібно розглянути первинні проблеми ісламського світу і координації політики організації. При цьому резолюції і рішення приймаються на основі консенсусу. Учасниками Конференції є глави держав-членів ОІК. Кожна держава-член організації має один голос, незалежно від кількості населення і політичної ваги держави на міжнародній арені.

ОІК відноситься до тієї групи міжнародних організацій, які виходять з принципу суверенної рівності держав-членів при формуванні найвищих органів, зокрема, Конференції глав держав і урядів.

У компетенцію найвищого органу практично будь-якої міжнародної організації входить:

- 1) Прийняття нових членів;
- 2) Вибори головної адміністративної посадової особи;
- 3) Вибори членів виконавчого органу;
- 4) Прийняття бюджету;
- 5) Розгляд звітів діяльності організації;
- 6) Обговорення всіх питань, пов'язаних з наочною діяльністю організації, винесених на його розгляд.

З цих шести пунктів в компетенцію Конференції глав держав і урядів як найвищого органу ОІК входить лише пункт шостий, а решту пунктів своєї компетенції Конференція глав держав і урядів передала іншому органу – Конференції міністрів закордонних справ, яка вважається робочим органом організації, що постійно діє. Як правило, напередодні зустрічі у верхах проводиться підготовча нарада міністрів закордонних справ.

Чергові Конференції міністрів закордонних справ проводяться один раз на рік або в міру необхідності в будь-якій державі-члені організації (раз. 1, ст. 5, пункт а).

Одним з важливих питань, що стосуються структури міжнародних організацій в цілому та ОІК у тому числі, є питання про співвідношення компетенції найвищих і виконавчих органів. Воно набуло актуальності особливо у зв'язку з тенденцією розширення прав виконавчих органів, що намітилася з 60-х років, за рахунок скорочення повноважень найвищих органів.

Що стосується співвідношення компетенції найвищих і виконавчих органів ОІК, то у Статуті ОІК немає їх конкретного розмежування. Лише деяка загальна формула міститься в ст. 4 Статуту ОІК, де говориться, що Конференція глав держав і урядів є найвищим органом організації, збирається, коли цього вимагають інтереси ісламської нації (раз в три роки, починаючи з 1981 р.), для розгляду першочергових проблем ісламського світу і координації політики організації в цих цілях.

За час діяльності організації сформувалася структура спеціалізованих комітетів ОІК, серед яких комітет з Єрусалиму, постійний комітет з питань інформації і культури, постійний комітет але науковій і технічній співпраці, постійний комітет з економічного і торговельного співробітництва, Ісламська комісія з економічних, культурних і соціальних питань, постійний фінансовий комітет, фінансовий контрольний орган. Створена також система допоміж-

них органів ОІК, у тому числі Фонд ісламської солідарності, Фонд Єрусалиму, Центр статистичних, економічних, соціальних досліджень і підготовки кадрів для ісламських, дослідницький центр по професійно-технічному вченню і дослідженням, Ісламський фонд по науці, техніці і розвитку, Ісламський центр по розвитку торгівлі, Ісламська комісія міжнародного півмісяця, Міжнародна комісія з ісламської спадщини, Ісламська юридична академія. Ісламська рада цивільної авіації, Комісія міжнародного ісламського права.

Крім того, в рамках ОІК створені система організацій і установ, серед яких можна назвати Ісламський банк розвитку, Ісламське агентство міжнародної інформації, Організація ісламських держав з радіомовлення, Ісламська організація з питань освіти, науки і культури. Спортивна федерація ісламської солідарності, Ісламська асоціація з цементу, Союз ісламських держав з телекомунікацій.

Все це підтверджує, що структура ОІК складається з самої організації (Конференція глав держав і урядів, Конференція міністрів закордонних справ, Генеральний секретаріат, Міжнародний ісламський суд), 10 спеціалізованих установ із структурою міжнародних організацій,

10 спеціалізованих комітетів, 14 допоміжних органів і декількох тимчасових комітетів і комісій. Всі вони зв'язані між собою не лише завданнями, цілями і характером компетенції, але і правовими узами, що відповідає взаємозалежності держав мусульманського світу.

У основі створення системи ОІК лежать функціональні потреби організації і перш за все самою ОІК, що має широку наочну компетенцію і що реалізує її за допомогою інших міжнародних організацій. У свою чергу, функціональні потреби визначаються цілями і завданнями міжнародної організації. Через більшість спеціалізованих установ система ОІК забезпечує співпрацю ісламських держав в соціально-економічній і гуманітарно-культурній сферах.

Враховуючи, що виконавчий орган ОІК складається з представників всіх держав-членів, можна стверджувати, що цей порядок повністю відповідає основним принципам, які закріплені в даний час в засновницьких актах міжнародних організацій, зокрема, принципу справедливого географічного представництва, принципу специфічних інтересів, принципу рівного представництва груп держав з неспівпадаючими інтересами, принципу політичного представництва.

Адміністративним органом ОІК, як і у всіх інших міжнародних організаціях, є секретаріат, очолюваний Генеральним секретарем. Співробітники секретаріату ОІК, підрозділяються на декілька категорій:

- вищі адміністративні посадові особи, тобто Генеральний секретар і його заступники;
- клас фахівців;
- обслуговуючий персонал.

Правове положення кожної категорії різне. Секретаріат ОІК забезпечує зв'язок між державами-членами і сприяє проведенню консультацій, обміну думками і поширенню відомостей, що представляють загальний інтерес (ст. 6).

Література:

1. Малінін С. А., Ковальова Т. М. Правотворча діяльність міжнародної організації як спосіб реалізації засновницького акту // Проблеми реалізації норм міжнародного права. – Свердловськ, 1989. – С. 45-50.
2. Шибаєва Є. Л., Поточний М. Правові питання структури та діяльності міжнародних організацій. – М., 1988. – 150 с.
3. Енциклопедичний словник правових знань. М., 1965. – 700 с.
4. Статут ОІК – ст. 5. // www.islam.ru
5. Статут ОІК – ст. 4. // www.islam.ru

Снівак В. М., ДОН МВС

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ДЕРЖАВУ І ПРАВО

Исследуется проблема определения понятия и сущности глобализации, ее влияние на процессы развития государства и права. Изложены функциональные и институциональные изменения государства под воздействием глобализации. Рассмотрены тенденции в формировании единого правового пространства.

The problem of decision of concept and essence of globalization is probed, its influencing on procesy development of the state and right. The functional and institutionalisation changes of the state are expounded under act of globalization. Tendencies are considered in forming of single legal space.

Розробка і подальший розвиток ідей “світової держави”, “єдиного людського співтовариства”, “загальнолюдських цінностей та інтересів” чи то “громадянина світу” не уявляється за рамками